

Ismeretlen részlet az Ypsilon-háborúból.

Az újabban előkerült Vörösmarty kézirat-anyagban találtam a költő érdekes, rövid nyelvészeti darabjának, az *Ypsilon-háborúnak* egy eddig ismeretlen részletét, amely ugyan szerkezetében emlékeztet a „vigjáték“ második jelenésére, de beállítása és stilizálása még nagyon kezdetleges, valószínűleg 1819-ben, vagy 1820-ban keletkezhetett, amikor a Verseghy—Révai-nyelvészeti csata virágkorát élte. A Gyulai által kiadott kézirat (*Vörösmarty Összes Munkái*, VIII. 1885, 199—215.) sokkal érettebb, jóval későbbi szöveget tartalmaz. Gyulai tömör jegyzetében jellemző módon világította meg a nyelvészeti „bohózat“ megírásának körülményeit: „az ypsilonisták (Verseghy), jottisták (Révai) pártja harcát itt maguk a betűk vívják sok komikai eleven-séggel. Vörösmarty e bohózatot 1821-ben írta, de 1824-ben átdolgozta s úgy látszik, ki akarta adni. Legalább azt mutatja a kézirat címlapján a következő levélke: ‚Kedves barátom Gozdsu! Ha ideje engedi kérem írja le e héten ezen darabot! Gozdsu [Manó 1802—1870], a későbbi híres ügyvéd, tanuló-társa és barátja volt Vörösmartynak s alkalmasint azért akarta vele, mint szebb íróval, leiratni a nyomda számára, hogy valahol kiadjja.“ (U. o., 392.) Gyulai tehát e kéziraTRA írt levélből arra a következtetésre jut, hogy a költő az *Ypsilon-háborút* ki akarta nyomtatni. Abban azonban Gyulaival nem ért-hetünk egyet, hogy Vörösmarty e darabját 1821-ben írta, de 1824-ben átdol-gozta, amit Gyulai arra alapít, hogy a kéziratnak fönmaradt egy 1824-ben *másolt* példánya. Közelebb járunk a valósághoz, ha azt állítjuk, hogy Vörös-marty 1819-ben írta (a most közölt részlet is ekker készülhetett), 1821-ben újra átdolgozta mostani, végleges formájában és 1824-ben e második kidol-gozást lemásolva, esetleg kisebb javításokat eszközölve rajta, akarta sajtó alá rendezni. Azt a kérdést, hogy a költő életében miért nem adta ki e munkáját? — ezt már nem lehet eldönteni!

„*Jott.* Igaz ugyan, hogy ebben az esetben méltán engedhetnénk az *Yps* helyét a’ származásban is, de magányosan elégtelen, más bötűvel öszszetéve pedig csak bötű szaporítás; különben is, ha Ypsilon ragasztéknak vevődik anynyi féle módon változik, hogy azon csekély megegyezésért, mellyet némely törzsök szavaknak származásiban is megmutathat, még eléggé alkalmasnak nem állitodhatik minden esetben; azon állítása hogy én a’ törzsök-szavak-ban sehol sem olvadok öszsze azon bötűkkel, mellyekkel mint ragaszték egye-sülni akarok, tagadhatatlan, de épen ellenére nincs szándékomnak; mert ha neki szerencséje volt a’ gyökérben öszsze olvadni, miért ne lehetne nekem a’ származásban, ha itt nálánál jobban eljárhatok tisztemben. Azt pedig innen is láthatni, hogy mellettem nem csak a’ gyökér el nem romlik, hanem én egyedül elég vagyok ragasztéknak, ’s rólam elég azt megjegyezni, hogy a’ szónak végső betűjével váljak egy hanggá, midőn az Ypsilon még azon kívül

más bötükkel is egyesülvén nem csak a' bötüket szaporítja, hanem ismételt öszszeolvadással is alkalmatlankodik, p. o. ezen szóban ad-ja nekem csak d-vel kell öszszelágyulnom, Ypsilonnak pedig először g-vel, azután d-vel is. Ezen kívül vannak példák, hol az Y-pártfogóji is, reám mint ragasztékra szorulnak, p. o. haragja, akarja. Itt mintegy természeti út látszik arra vezetni a' velünk élöket, hogy engem mint ragasztékot minden másoknál előbbre tegyenek azzal a' különbséggel, hogy nagyobb vagy kisebb rokonságom szerint a' megelőző bötükkel vagy öszszelágyuljak vagy nem. Ha tehát van olyan eset, mellyben az Ypsilon a' származásban helyesnek lenni látszik, van olyan eset is, mellyben én valóssággal türhető vagyok, minthogy mind a' két rendű sereg helybe hagy.

A'. Részemről meglegészem ezen felciettel, mind azáltal bötütársaim, rátok bízom, hogy belső tulajdonságtok szerint két vetekedő társaitokhoz hajoljatok vagy tőlök elpártoljatok; azért is mássalhangzó atyafiak, különösen szóljatok érzétek szerint.

B. Én az Ypsilonnal gyökérben öszsze nem szoktam lágyúlni, mellettem pedig ragasztéknak meg nem szenvedem, mivel sem különös hangja nincs sem szótagot kezdeni nem alkalmas. A' Jottot ugyan meg szenvedem mint ragasztékot mellettem, de vele egy hanggá soha sem változhatom p. o. Ezekben hab-ja, bab-ja.

D. A' származásban gyakran ragaszték áll utánam; és pedig némelykor J. némelykor Y. G-vel. Itt az Ypsilont csak azért sem szenvedem meg mert elégtelen magában tisztének megfelelni, hanem még más bötüvel is kell neki egyesülni. Ez nem csak bötűszaporítás, hanem egyébiránt is kettős öszszeolvadást kíván, az elsőt tudniillik a' g-vel, a' másodikat velem a' mi egészen türhetetlen. A' Jottát választom tehát ragasztéknak, és azzal annyival inkább öszszeolvadok, mivel szótagot is kezdhet, mit az Y magában nem tehet. Gyakran pedig épen semmi ragasztékot sem szenvedek meg p. o. hada, hida 'st.

F. Én röviden csak azt mondhatom, hogy ámbár ritkán történjek meg, ragasztékra lévén szükségem Jottot választom, mindazáltal véle egy hanggá nem leszek.

G. Én is azt mondom, Jottal egy hanggá nem változom. Nem szenvedhetem az elfajult lágy hangokat.

Jott. Nem hiában, a' goromba szónak is te vagy a' kezdete, ugyan jól értesz hozzá.

A'. Békével! — tovább.

K. Nem örömet veszek ugyan föl ragasztékot mellém, mégis szükségben a' Jottot választom azzal öszsze nem olvadván. Gyakran lévén ragasztékra szükségem, 's az igékben mindenkor. P. o. zsák-ja, rak-ja, itt pedig ragaszték nélkül: széke, ablaka.

L. A' származásban...

Kozocsa Sándor.

Manon Lescaut és A Karthausi.

Eötvös József báró *Karthausijának* kutatása terén nem akar nyugvóponttra jutni a kutató buzgalom. *Honti Irén* dolgozata (*A Karthausi forrásai*. A Karthausi és a Manon Lescaut, 1938.) új forrásra igyekszik ráterelni a figyelmet: Prévost abbé *Manon Lescautjára*.¹

Kiemeli hogy mint Des Grieux lovag Manont, Gusztáv is az első szempillantásra szereti meg Júliát; mint a lovag sorsát Manon családja, úgy tereli Júlia csalfasága a Gusztávét új fordulatra; a szerelmi naívságot Eötvös hőse csak Des Grieux-tól örökölhette; mindkettő igyekszik szabadulni az erkölcsi tiprottságból; Betty lebilincselő báját Manontól örökölte; Gusztáv és Armand barátsága olyan eszményi, mint amilyen a Tiberge-é és Des Grieux lovagé. Majd Eötvös egyéni élményeinek *A Karthausi*ban való visszaverődését fejtegeti.

Ezt a párhuzamot az őszintének feltűnni akaró meggyőződés olyan eleven erejével vonja meg a szerző, hogy villámszerű ostrom döbbenetével hat az olvasóra. De ez ijedt kábulatából felocsúdvá, mégis csak megkockáztatja a kérdést: hányadán vagyunk ugyan ezzel a *Manon Lescaut*-hatással?

A kérdést újra meg kell vizsgálnunk sine ira et studio, hogy lássuk: komolyak-e Honti Irén eredményei? Vizsgálatunkban fontos megfigyelnünk a regény szövetét és gondos számot kell adnunk arról is, milyen alkotásul méltatja a kritika *Manont*: kínálkozik-e magában a regényben és a kritikai irodalomban alapunk arra, hogy feltegyük: *Manon Lescaut*ban vannak olyan mozzanatok, melyek logikusan indítják a kutatót arra az elméletre, hogy *A Karthausi* egyik mintája ez a regény lehetett.

Manon Lescaut valóban a lélekre hirtelenül zúduló vihar típró erejével igázza le a gyermekifjú Des Grieux lelkét; a maga végzetét Manon szemében olvassa; riadva látja, a szerelem milyen örvényébe került; érzi „láncai szégyenét és méltatlanságát“ (la houte et l'indignité de mes chaînes). Börtönbe jut miatta, de azért szerelmének viharzása korántsem enyhül; „szíve bálványát“ (l'idole de mon coeur) kiszabadítja az Hôpital génerálból. Gyilkosságba is keveredik. Majd Manon egy olasz herceggel sző viszonyt, de a hiszékeny Des Grieux-t ezúttal is elvakítja túláradó szerelmének mámorja. Mikor Manon G. M.-mel barátkozik, kárpoztulás ismeretlen leányt küld *Des Grieux*-höz, de ez harag és fájdalom között vergődik „hálátlan és esküszegő“ kedvese miatt. Az öreg G. M. a Châtelet-be juttatja Des Grieux-t, Manont az Hôpital génerál-ba. A fiatal lovag apja segítségével kiszabadul, de a szerelem tüze annyira égeti, hogy az amerikai száműzetésre ítél Manont elkíséri. Manont a *bande malheureuse*be sorozták, láncra verik. A poroszlók csúfosan kiaknázzák a leányt követő Des Grieux „szenvédélye szilajságát“. Eljutnak Új-Orléans-ba. Manon és Des Grieux szerényen, boldogan élnek itt. Megnyerik az egész gyarmat bizalmát, és az erényes szerelem (*amour vertueux*) felé haladnak. De itt is viharfelhő komorodik fejük felett: a gyarmat kormányzójának rokona, Synnelet is szenvedélyes szerelmre lobbán Manon iránt. Des Grieux páros viadalra kél vele, súlyosan megsébesíti. Riadtan menekül Manonnal. De Manon ereje folyton fogy, Des Grieux egész éjjel virraszt, imádkozik mellette. Manon kimúlt, sírját a lovag kardjával és kezével ásta

¹ Teljes címe: *Historie du chevalier Des Grieux et de Manon Lescaut*.

meg. Mielőtt a földbe eresztette volna, „a legtökéletesebb szerelm minden hovával“ csókolgatta. Eszméletlen állapotban találták a leány sírján. Majd megjön a hajón az eszményi jó barát, Tiberge. A lovag megnyugtatója: a Tiberge-től lelkébe oltott „erény magvai“ megtermik majd gyümölcseit.

Ha megfigyeljük *Manon Lescaut* meséjének vonalvezetését és összehasonlítjuk *A Karthausi*éval, legott szembeötlik az első tagadó vonás: ebben a mozzanatban a *rokonságnak leghalványabb vonása sem dereng felénk*. Honti Irén tanulmánya az összefüggésből kiragadva, vonogatja párhuzamait. Ezt a játékot meg lehetne cselekednünk más alkotásokkal is, így, teszem, arra, hogy hirtelen támad a szerelm, kapóra jöhetett volna *Romeo és Júlia* is, Gusztáv kolostorba vonulását is össze lehetett volna vetnie *Sainte-Beuve Volupté*-je Amaury-jának szemináriumba lépésével.

Meg kell vizsgálnunk azt a kérdést is: hogyan jutott Honti Irén arra a gondolatra, hogy *Manon Lescaut*-t tekinti *A Karthausi* egyik jelentős mintájának. Úgy látom, egy erős sugalom kapta meg, Péterfy Jenő mesteri essay-ének egy helye. Péterfy szellemesen írja: „Gusztáv egy modern Des Grieux, ki *Manon Lescaut*-ját nem hagyhatja“. A képes stílus nagymesterének, Péterfy Jenőnek csupán hasonlata, mégpedig nagyon találó hasonlata ez; olyan, mint a *Mérimée Prosper Carmenjét* jellemző nagy francia kritikuszé, a Péterfytól eszményképül tisztelt *Sainte-Beuve*-é: „Ez a *Carmen* nem más, mint egy előkelőbb ízlésre valló *Manon Lescaut*, ki romlásba csábítja (*débauche*) Des Grieux lovagját...“ (Idézve Larousse *Grand Dict. Universel*-je X. k.-nek 1092. lapján.) Milyen szép volna, ha most egy buzgó kutató ezen a nyomon *Manon Lescaut* hatását firtatná *Carmen*ben! Nézzünk egy más esetet! Musset Byron modorában írott *Namouna*jában olvassuk:

Manon, sphinx étonnant, véritable sirène,
Coeur trois fois féminina, Cléopâtre en paniers.
Quelle perversité, quelle ardeur inouïl
Pour l'amour et pour l'or. Comme toute la vie
Est dans les moindres mots. Ah! folle que tu es,
Comme je t'aimerais demain, si tu vivais.

Milyen lenyűgöző volna, ha ezen az alapon valaki azt fürkészné, hogy Musset *Karthausiszerű Confession d'un enfant du siècle*nek mintája Prévost regénye volt.

Az érv, hogy mind Prévost, mind Eötvös regénye szubjektív, csak az elsőre nézve igazolható, itt is csak kis mértékben, *A Karthausiban* ellilandó feltevés.² De még ha így is állana a dolog, az analógiás okoskodású talajba mozgunk. Szerzőnk külön fejezetet is szentel Eötvös „Elményei“-nek. Ha voltak, mi az oka, hogy Eötvös Krudenerné és Guttinger módján fejezi ki azokat? Nemcsak az „Elmények“ kifejezésének módja, sajátosságuk is miért olyan *A Karthausiban*, mint a francia mintákban? Több, mint 30 éve: Ferenczi Zoltán abban bízott, hogy *A Karthausi* személyes mozzanatának igazolására majd csak előkerül Eötvös életének regénye. Előkerült-e? Nem, de

² *Manon Lescaut*ban van néhány önéletrajzi mozzanat. Az apai házból való szökés, a visszatérés teológiai tanulmányokhoz, a Saint-Lazare-ból való szökés Prévost abbé noviciusi éveire emlékezteti már Villemaint is, de tiltakozik a mindenütt szubjektív nyomokat fürkészők „henye“ gyanúztatásai ellen. (*Cours de litt. française*, I. k. 250–260, 1852-ik kiadás.)

előbukkantak mintái. Az is kiderült, hogy *A Karthausi* alakjai, Péterfy Jenő szellemes megállapítását kiegészítve, azért születtek „csont nélkül“, mert így tanította ezt az érzelmes regények gynekológiája. Így megállapítható, hogy szerzőnk sugalmazója egy Péterfytól származó ötlet, fejtegetésének lendítőkereke pedig... egy *petitio principii*. A reflexiók alkalmazása és az érzelmes regények divatja buzdítja Eötvöst, nem pedig tapasztalatai (25 éves volt!). A *Manon Lescaut*-val kísérletező összevetés első érve megdőlt. Hogyan állunk a többivel?

Meg kell vizsgálnunk, mi módon fogja fel a szerző *Manon Lescaut*-ot. Ezúttal a második kényes ponthoz jutottunk. Nem vetett számot a kérdésre vonatkozó irodalommal. Csupán Sainte-Beuve tanulmányának és Servais könyvének egyes helyeire hivatkozik Prévost regénye szubjektív sajátosságának igazolására. Sajnálatos ez a mellőzés, mert komoly és értékes munka folyt *Manon Lescaut* értékelésében, másfelől az is igaz, hogy a kritikai irodalom latolgatása a szerzőt könnyűnek gondolt vállalkozásától visszatessékelt volna.

Maga Prévost abbé híres lapjában, *Le pour et contre*-ben, azt írja *Manon Lescaut*-járól, hogy benne mindenütt „igaz festőekre, természetes érzések“-re találunk, stílusában pedig maga a természet szólal meg. A múlt század egyik legkiválóbb irodalomtudósa, *Villemain Ferenc*, nagyértékű *Cours de littérature française*-ben, miután éleslátásával jellemezte Prévost regényének alakjait, okosan mondja a „hervadhatatlan“ *Manon Lescaut*-ról, hogy „közönséges kaland“-dal indul és „a szenvedély fenségé“-vel végződik (1852-iki k.-ben, I. k. 253—260. l.). A francia essay-irodalom egyik legélesebb szemű művelője, *Brunetière Ferdinánd* 1885-ben beható tanulmányt szentelt Prévost abbénak. Rámutat arra, hogy Prévost igazi mintái La Bruyère *Jellemei*, Fénelon *Télémaque*-ja és Racine *tragédiái*. Kiemeli, hogy Prévost *Manon Lescaut*-ban a szerelmi szenvedély hirtelen támadása és ellenállhatatlansága mozzanatában felülmúlja regényíró kortársait: Marivaux-t és Lesage-t. Rávilágít még *Manon Lescaut*-ban a „csaknem példátlan gyorsasággal perdülő cselekvény elevenségére, nyelve erejére, retorikátlan egyszerűségére, természetességére és az erkölcsi mozzanat rajzában való tapintatosságára. (*Etudes critiques sur l'histoire de la littérature française*, III. série, 188—258. l.)¹

A jeles kritikai érzékű *Morillot Pál* szép *Le Roman en France depuis 1610 jusqu'à nos jours* c. munkájában (1892) azt magyarázza meggyőzően, hogy Tiberge, az eszményi barát teszi jóvá a regényt, nélküle csak „a szenvedély fájdalmas kiáltása“ volna (231—240. l.). Lanson Gusztáv irodalomtörténetében azt emeli ki, hogy *Manon Lescaut*-ban „a tiszta s határtalan szenvedély“ viaskodik az élet kicsinyességeivel. *Merlant Joáchim* kitérő munkájában (*Le roman personnel de Rousseau à Fromentin*, 1905) úgy ítél róla, hogy írója „új példát“ adott benne „a szenvedélyben való végzetesség“-ről és hogy az „egészen tiszta, más mindent kizáró és fellázadt szerelmet“ rajzolta benne. (XIV—XV. kben.)

Egy tagadó jelenség szempontjából fontos, hogy figyelmünket rászegezzük *Mornet Dávid*-nak, a Sorbonne tanárának *Le romantisme en France au XVIIIe siècle* c. munkájára is. Kimutatja, hogy már Rousseau *Nouvelle Héloïse*-e előtt Prévost regényeinek hősei is ismerik „a szív szenvedéseinek keserű édességét“; hivatkozik is nem is egyszer *Clevelandjére* és *Doyen de Killeninjére* (93., 111, 131, 137., 158. l.), de egy árva szóval sem említi *Manon*

Lescaut-t. Másfelől érdekes rámutatnunk *Ascoli* találó megállapítására: *Manon Lescaut* meseszövevényében „a szenvedély és a kaland egyesül“ (J. Bédier és P. Hazard: *Histoire de la lit. française illustrée* II. k., 66. l.).

A regény tárgyi jellemzésének támogatására elsorakoztattuk a méltató irodalomtudományi eredményeit: *Manon Lescaut*ban van ugyan egy-két életrajzi mozzanat, de a regény lényege: a lélekre szakadó, izzó és végzetes szerelem, a kaland is belejátszik, nyelve pedig cikornyátlan egyszerűségével hódítja meg olvasóit. Ha ilyen *Manon Lescaut*, hiszen annyi szem vizsgálta, magunk is ilyennek láttuk, lehet-e gondolnunk, hogy ilyenül hatással lett volna *A Karthausira*?

Mintha a kutatás, hosszas és elmélyedő munka után, nem világított volna rá Eötvös forrásaira és mintáira, Honti Irén, egy ötlet játszi *pirouette*-jével tovalibbenve, főlényesen és kegyesen néz el a komoly munka fölött.

A Karthausinak nem a szerelmi szenvedély végzettségűsége a legjellemzőbb sajátossága, hanem a szenvedélyben és a szenvedésben unalomig úzótt pocpcselés, a léleknek az öngyilkosság gondolatáig hajszolt dúltsága, a természet mozzanatának a kedélybe való olvasztása. Ebben a jelenségben és a hozzáfűződő mozzanatokban, így *összefűgő mottvosorban is* (forrás- és mintakeresésben döntő jelentőségű az egymásba fűződő indítékok sorával való összevetés), mint *A Karthausi és forrásaiban* fejtegettem (*Irodalomtörténeti Közleményekben*, 1934), *A Karthausira* olyan lenyűgözően irányító hatása volt Krudenerné *Valérie*ének, hogy utána *Manon Lescaut*-nyomokat keressünk benne a minden áron újat mondani akarás igyekvésével magyarázható. Gusztave és Gustave vérrokonsága (nemcsak nevük azonos), jellemük és kedélyük nyirkos érzélgősségben elpépesedő rajza milyen messzeesik Des Grieux lovag végzetes szenvedélyének és miatta való tiprottságának korántsem agyonérzelmesített, sőt üde természetességgel ecsetelt rajzától! Előkelő idegen ő ezen a tájon, semmi hókus-zpókusz nem tudja a két szentimentális Gusztáv világába varázsolni.

Kicsinyli a két Gusztáv karthausiakhoz jutásának Eötvösre nézve cím-döntően jelentős mozzanatát is, noha annyira fontos, hogy *A Karthausi* valóságos *primum moriens*ének tekinthetjük. A barátság indítékának, az apa és fiú ellentétének jelenségére, s Betty sugalmazójára is rámutattam Krudenerné *Valérie*ében, mint Júlia és Arthur mintáira: Guttinguer Júliája és Arthúrja példaszolgáltatásaira is *Arthur* c. regényében, filológiai és lélektani módszerrel keresve az utat az esztétikai értékelés felé. Azzal a könnyed főlénnyességgel odavetett jelzővel, hogy ez a két regény „elég ismeretlen“ nehéz mit tennem. Legfeljebb csak azt fűzöm hozzá: az egyik előtt *az*, a másik előtt *nem az*, így a francia kritika egyik legragyogóbb nevű mestere, Sainte-Beuve előtt sem volt ismeretlen a két regényről írott, a *Revue des Deux Mondes*ban közzétett kritikáit buzgón olvasó Eötvös előtt sem.

Végül Honti Irénnek az az ítélete, hogy „adataimat túlbecsülöm“ és „szertelen túlzásba“ tévedek, gyors ívelés már a kecses könnyedség modorából az ítélkezés kúriai magaslatának drákoívá zordosított légköre felé. Kutatásomban *facta loquuntur et quanta facta!* Az a lényege, hogy Eötvös a Krudenerné és Guttinguer nyújtotta mesefonalat híven követi és csak epizódokkal bővíti ki, Gusztávja is hűséges párja Krudenerné Gustave-jának. *De Manon Lescaut nem került az útjába!*

Az *argumentum ad hominem* módján még azzal sem felelhetek, hogy a szertelen túlzás Honti Irén dolgozatában kelletlenkedik, mert nála nem ezzel az esettel van dolgunk, hanem, hogy egy kis módosítással Kantot idézzem: *Die Träume einer Geisterseherin* körére emlékeztető ábrándok világába röppenő tudományos merengéssel.

Elek Oszkár.

Egy ismeretlen Tompa-levél.

Az Ernst-féle gyűjtemény árverezése alkalmából a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának kéziratára többek közt néhány Tompa-levelt is megvásárolt. Ezek közül az egyik Tompának Böszörményi Károlyhoz intézett kiadatlan levele. A levél a Tompa-irodalomban is ismeretlen, pedig irodalomtörténeti érdekessége miatt föltétlenül megérdemli a közlést.

A levél kétségtelenül Tompa írása. Címzése, illetőleg borítékja hiányzik, a megszólításból és a tartalomból azonban teljes bizonyossággal megállapítható, hogy Tompa e sorokat barátjához, Böszörményi Károlyhoz intézte.

Ugyancsak a levél tartalmából kell következtetnünk keletkezési idejére is. Kétségtelen, hogy Tompa eperjesi tartózkodása alatt, Petőfivel való megismerkedése után írta e levelet. Petőfi 1845. április 4-től május 1-ig tartózkodott Eperjesen, Tompa pedig ugyanebben az évben, június 26-án távozott el végleg innen. Ha azt is figyelembe vesszük, hogy a levélben említett előzetes jelentés Tompa Népregéiről az *Életképek* 1845. május 24-i számában jelent meg, akkor a levél keletkezésének időpontját 1845. május 24 és június 26-a közé tehetjük.

Tompának Böszörményi Károlyhoz intézett 19 levelét kiadta Vozári Gyula.¹ Ezek közül csak egy eperjesi eredetű, 1844 szeptemberéből. Így tehát Tompának az a levele, amelyről jelenleg tárgyalt levelében említést tesz, vagy elkallódott, vagy még lappang valahol.²

Böszörményi Károllyal, e szatmármegyei nemes ifjúval sárospataki diákkorában ismerkedett meg Tompa, s ettől kezdve szoros barátság fűzte őket egymáshoz. Barátságukat különösen elmélyítették azok az érzelmek, amelyek Tompát B. K. hűgához, „Kati“-hoz fűzték. E szerelem minden bizonnyal házassághoz vezetett volna, ha anyagi viszonyai és egészségi állapota korai lemondásra és visszavonulásra nem kényszerítik a fiatal költőt. E levél már a lemondásban való megnyugvás korszakából való.

Egyébként ebben az időben jóformán pályát sem választott még Tompa. Nevelősködött Eperjesen és első irodalmi terveinek megvalósításával foglalkozott. Levele nála később oly ritka önbizalmat, saját költői hivatásába vetett hitet árul el; méltán megérdemelt elismerést remél. Vagy talán csak az általa nagyrebecsült leány bátyja előtt tünteti fel magát bizakodónak? Nem, elhihetjük, hogy őszinte ez a szerény öntudatosság.

¹ Figyelő X. 1881. V. Gy.: Tompa Mihály életéhez.

² A V. Gy. által kiadott levelek a jelek szerint szétszóródtak, mert egy közülük már régebben a Nemzeti Múzeumba került (Bejce, 1847. jún. eleje), egy másik pedig most került oda, ugyancsak az Ernst-gyűjteményből (Hanva, 1855. nov. 12.).

Irodalomtörténeti érdekességű a levélnek az a része, melyben Tompa Petőfi látogatását írja meg. Még elég közel volt ez az élmény, még közvetlenül annak hatása alatt írta e sorokat. Közismert tény, hogy a két barát gyakran összezördült, hogy heves szóváltások voltak közöttük, barátságuknak mindjárt legelső korszakában is. Új azonban az az adat, hogy majdnem párbajra került köztük a sor. Petőfi lobbanékony, Tompa érzékeny, és nem kevésbé makacs: nem csoda, ha e két pólus szikrázik, ha egymás közelébe kerül a közös irodalmi célok tengelye fölött. Petőfi „Üti jegyzetei“-ben csak annyit említ: „Boldog órákat töltöttem Kerényivel és Tompával.“ Későbbi visszaemlékezéseiben Tompa sem említi ezt a nézeteltérést, az idők távolán át már csak az ifjúság szépségére emlékszik vissza.³

A levél egyéb adatainak kiegészítéseképpen megemlítjük, hogy miskolci professzorságért 1845 őszén folyamodott Tompa, de nem választották meg.

Pulszky Ferenc emlékirataiban nem említi, hogy ismerte volna Tompát, pedig állítólag Tompa gyakori vendége volt a Pulszky-háznak.

Tompa Mihály Bösörményi Károlyhoz. Eperjes, 1845. május 24 és június 26-a közt. 4 f. in oct.:

„Édes Károlykám! Ha jól emlékezem, még decemberben vagy tán novemberben írtam hozzád utószor, melly levelemben szép rege-anyagok szerzésére kértelek föl, — de én válaszodat Édes Károlykám soha sem vettem, hogy kaptad leveletem: jelen soraidból látom; hogy válaszoltál is szavadra elhiszem, — hogy nem kaptam az is igaz. Én nem azért nem írtam, mintha lapos erszényem nem engedte volna, — melly igaz, hogy átkozottul lapos, de a te levedéért vagy levedelre mindig tömve van, hanem azért, hogy gondoltam, hogy tán már nem vagy Károlyban; s a hozzád írott levél más avatatlan kezébe kerül, — mit nem szeretnék. Veletek, Bösörményiekkal általában szerencsétlen voltam ez évben a levelezésre nézve; Laczinak írtam még akkor, mikor neked, a válasz helyett néhány hó múlva saját retourozott levelem volt a postán kitéve Eperjesen. Kérde: mi czélom? Isten tudja! visz az idő, mint galyat a rohanó folyam; majd ki-vet tán valahol s a part legyen virágos vagy tuskés (de nem a pataki szabó) elfogadom. — Prókátor nem leszek, — rettenetesen megutáltam ezen állást itt Eperjesen, hogy egy mást eszi és falja e kimondhatatlan sok ügyvéd, — érzem nem nekem való, — ez irodalmi pályámal és működéscímnel egyenes és merő ellentétben áll, — mellyel föl nem hagyni pedig hála Isten elég okom van.

Miskolczi professzorságom nem bizonyos, legalább most rögtön nem; — az ügyek és dolgok még tisztában nincsenek ott egészen; egyébiránt, az első meghívandó okvetlen én vagyok, — a télen Kerényivel Patakon valék, — a professorokkal valánk; némelyik azt mondá fogadjam el, — többen azt mondják, ne; „majd lesz itt is változás — mondák — s akkor közénk jöhet és jön is bizonyosan!“ — Majd meglássuk, hogy lesz! addig visszavonulok Patakra; igaz, hogy ma holnap Zolki lesz már belőlem: de ezt kell tennem jelenleg. — Ha változás ér, tudatom veled. — Könyvem, — az az Nép-regéim utolsó ívein dolgozom, s Szemere Miklósnál Augusztus végére okvetlen be végzem; s még ez évben megjelenendik. — Magamat mint magasztalni, — kivált előtted édes Károlykám — úgy levágni sem akarom, de annyit

³ Tompa „Fekete könyv“-e. Bpesti Szemle, 1918.

mondhatok, hogy lármát fog csinálni könyvem az irodalomban; mert népregétlen literatúránkban egyetlen egy lessz a maga nemében, mi elvek és nézetek szerint írtam azokat, vázlatát adám néhány sorban Az „Életképekben“. —

Kati... Kati... engedjete meg kedvesim mindketten! de e név annyi fájdalmat tárna föl lelkemben, hogy lehetetlen sokáig maradnom felette, — „nekem felejtés ad csak enyhülést, nem a te képed szép emlékezet“. — Isten veled! a viszont találkozásig!

Még egyet: Petőfi meglátogatott bennünket; furcsa találkozás volt, irodalmi ösmerősök valánk, de személyesen soh sem látók még egymást, iszonyú hévvel történt az egész. Már azelőtt több privát levelet váltván egymással, — s gondold és neves! pár hét mulva — pisztolyra akart köztünk a dolog kerülni — furcsa az ember! — de elműla a zivatar menykő-csapás nélkül! —

Pulszky a publicista itt lakik, azt tudom tudod, — Walther Teréz mátkájával, — mert megházasodott — szegény alig kap 700,000 mondd: hétszáz ezer pengő forintot! —, hogy fognak élni szegények!?

Most már igazán Isten veled! Szeressd szerető igaz barátodat Tompát.

U: i: Már látom be kell tintáznom ezt a kis papírt. Egességem — kutyául áll, mind e mai napig, vérköpésem ritkult, de egészen mégsem maradt, — el —, én? elprókátoroskodjam azt a 7—10 évet mi még számomra adva van? Isten ügyse nem én! — Azonban nem vagyok... [olvashatatlan szó].

— es soll gehn! wie kann gehn! [A német szöveg gót betűkkel.]

Cs. Gárdonyi Klára.

Elhúnytak.

BÓTA ERNŐ, S. J. áldozópap, szül. Gyöngyöshalászbiban 1854 febr. 6., megh. Bpen 1939 nov. 10. — 1886-ban lépett a Jezsuita-rendbe, 1897-ben szentelték áldozópappá. Pedagógiai és hitbuzgalmi cikkeket írt. — Munkái: *Rózsabimbók Szűz Mária virágoskertjéből*. Szatmár 1892. — *A kassai vértanúk boldoggá avatásának emlékünnepe*. Bp., 1905. — *Lelki gyakorlat*. U. o., 1907. — *Loyolai Sz. Ignác élete*. U. o., 1909. — *Unnapi beszéd Sz. Gálért szobránál*. U. o., 1911. — *A családok felajánlása Jézus Sz. szövegek*. U. o., 1920. (Biró Ferencsel.) — *Az Ur Jézus 7 levele a lelkipásztorokhoz*. U. o., (1933.)

DARÁNYI KALMAN (pusztaszentgyörgyi és tetétleni), dr. jur., ny. miniszterelnök, a képviselőház elnöke, szül. Bpen 1886 márc. 22., megh. u. o. 1939 nov. 1-én. — Ref. Szülők: dr. D. Béla, Nagy Antónia. 1935-ben földművelési miniszter, utóbb miniszterelnök, 1938-ban pedig a képviselőház elnöke lett. — Előszava: Bartha Béla: *Jelentem alássan*. Tört. adomák a katonacletből (Bp., 1935) c. művéhez.

DUBOVSKY GÉZA, ny. m. k. gazd. felügyelő, megh. Bpen 1939 nov. 4-én, 70. évében. — Tárcai: *Vadász-Lap* (1897/900), *Alkotmány* (1900).

FARKAS ELEK, a Morsz. Építőmesterek Szövets. igazgatója, megh. Bpen 1939 nov. 17-én (tem. n.), 67 éves korában. — Szakcikkeken kívül ifjú korában tárcaikat is írt. Szerk. az *Építésszek naptárát*.

FELD ZSIGMOND, ny. színházigazgató, szül. Apácán (Pozsony vm.) 1849-ben, megh. Bpen 1939 nov. 2-án. — Előbb bécsi és pesti német, később magyar színész volt Bpen. 1879-ben megalapította a Városligeti Színkört. — Cikke. *B. Napló* (1901).

GERŐ (1883-ig Grünhut) ÖDÖN, hírlapíró, szül. Pécsen 1863 szept. 13-án, megh. Bpen 1939 nov. 9-én szívroham következtében. — Izr. Szülők: Grünhut Miksa, Bökel Mária. Szinnyei szerint elvégezte a bpi műegyetemet s ott mérnöki oklevelet szerzett. Neve azonban a műegyetem által 1929-ben kiadott *Névjegyzékben* nem szerepel sem az oklevelet szerzettk, sem a befejező szigorlatot tettek sorában. Mindazonáltal Ujvári szerint több évig mérnöki gyakorlatot folytatott, majd hírlapíró: a *P. Hírl.* dolgozótársa lett. 1886-ban a rövidéletű *B. Ujs.* zene- és műkritikusa, majd a *N. P. Journal* b. munkatársa volt, ahol Ego néven 1891-ig jelentek meg tárcái. 1891-ben többedmagával megalakította az akkor radikális irányú *Élet* c. szemlélt s egyúttal mint zenekritikus és s.-szerkesztő, belépett a *M. Hírl.* szerkesztőségébe. 1893—99. az *Esti Ujs.*, *P. Hírl.* és *P. Napló* munkatársa és színikritikusa volt, 1910-ben a *Világ* c. szabadkőműves napilap egyik megalapítója és fő-szerkesztője, 1912-ben a *Tolnai Világlapja* szerkesztője, 1919-től haláláig a *P. Lloyd* vezércikkírója és műkritikusa volt. Emellett 1892-ben állandó munkatársa volt az *Egyenlőség* c. zsidó felekezeti hetilapnak s haláláig egyik legtermékenyebb tárcáírója igen sok bpi magyar napi- és hetilapnak. — Munkái: *Az én fővárosom.* (Tárcák.) Bp., 1890. — *Egyének.* (Elbek.) U. o., 1892. — *Finumháza.* (Munkásfüzetek, II:14.) U. o., 1902. — *Férjnél. A béna.* (M. Ktár, 384. sz.) U. o., [190.] — *Két világban.* Reg. U. o., 1905. (2 köt., először: *P. Napló.* 1904:6—89. sz. *Akik két világban élnek* c.) — *Kompozíció és ritmusa.* (Az Orsz. Iparműv. Múz. Előadásai. 6.) U. o., 1908. — *Emlékezések zsidó-magyar értékekre.* U. o., 1933. — *Alnevei:* Lakatos Endre; Mártha; Viharos.

HORNYANSZKY ALADÁR, egyetemi tanár, szül. Bpen 1873., megh. Bécsben 1939 nov. — Atyja: H. Viktor, nyomdatulajdonos. A pozsonyi ev. teol. akadémián, majd az ottani cseh-tót egyetemen az őszövétség tanára volt. Írt egy héber nyelvtant. Műfordításai: *Prot. Egyh. és Isk. Lap* (1901, 04, 06/7), *Ev. Egyh. és Isk.* (1904). A megszállás alatt szerkesztője volt az *A Reggel* c. csehszlovák irányú napilapnak.

KACZIANY GÉZA, dr. phil., ny. min. tanácsos, szül. Aradon 1856., megh. Bpen 1939 decemberében. — Ref., eredetileg ev. Szülők: K. Nándor, tszéki bíró, zágoni Bodola Mária. Tanulmányait a bpi ref. gimn.-ban és a jogi karon (1877) végezte, majd polg. és középisk. tanári oklevelet szerzett. Pályáját mint hírlapíró 1879. a *P. Hírl.*-nál kezdette, azután átment a *B. Hírl.*-hoz, melynek h. szerkesztője is volt. 1885/6. a pozsonyi *Westung. Grenzbote*, 1887. az *Arad és Vid.* szerkesztője volt. Ez év szeptemberében a bpi ref. gimn., majd 1895. a szföv. IX. ker. f. keresk. isk. tanára lett. 1903-ban kiment az Északamerikai Egyesült Államokba s Allianceban (Oh.) letévén a presbyteriánusi lelkészi vizsgát, a youngstowi m. egyház lelkésze lett. 1904. III. 1. ismét Bpen volt s elfoglalta régi helyét a f. keresk. iskolában. Tanszékétől 1910-ben megválva, egyideig mint közíró élt. 1918-ban gr. Apponyi Albert kinevezte min. tanácsossá s az Orsz. Ped. Könyvtár és Tanszermúzeum igazgatójává. 1922-ben nyugdíjazták. — Szépirod. jellegű

munkái: *A nővérek*. Reg. Irta Georg Ebers. Bp., 1880. (4. kiad. U. o., [1920]). — *Egy évig mondúrban*. Karcolatok az egyévi önkéntesi életből. U. o., 1884. — *Egy szó*. Reg. Irta G. Ebers. (Olcso Ktár. 178.) U. o., 1884. (Új kiad. U. o. 445/9. sz. U. o., 1897). — *Alisz*. Reg. öt éneken. Kolozsv., 1885. — *A raveloi takács*. (Silas Marner.) Reg. Irta George Elliot. (Olcso Ktár, 193. sz.) Bp., 1886. (Új kiad. U. o., 491/5. U. o., 1898). — *Híres m. párbajok*. U. o., 1889. — *A fekete-sárga zászló alatt*. Elbek. a kaszárnyaéletből. U. o., 1889. — *Alarm*. Bilder aus d. bosnischen Okkupation. Berl., 1890. — *A nagy manőver és egyéb bakatörténetek*. U. o., 1892. — *A kalóz*. Irta lord Byron. (Olcso Ktár. 311. sz.) U. o., 1892. (Új kiad. U. o., 832. sz. U. o., 1898). — *Ósköltészetünk az összehasonl. irodört. alapján*. U. o., 1891. — *A népfelkelőné*. (Monológ-Ktár. 9. sz.) U. o., 1893. — *Divat és sport*. Dráma. U. o., 1894. (Névtelenül) — *Két vigjáték gyermek. sz.* U. o., 1898. — *Petőfi*. Irod. tanulm. U. o., 1900. — *Swift Jonathan és kora*. Klny. az Athenaeumból. U. o., 1901. — *Magyar vértanúk könyve*. U. o., 1905. — *Magyar rabszolgák Amerikában*. Igaz tört. (Népratkák. 252. sz.) U. o., 1907. — *Petőfiről és mestereiről*. (Petőfi-Ktár. 18. sz.) U. o., 1910. — *Görgei*. Tört. tanulm. U. o., 1915. (3. kiad. U. o., 1916.) — *A magyar memoireirodalom 1848-tól 1914-ig*. (Ktári Füz. 3.) U. o., 1917. (Ballagi Aladár előszavával.) — Kéziratban maradt színművei: *A kis szökevény*. Operett 3 felv. Irta Hicks és Nicholls. Ford. Makai Emillel (bemut. Népszín. 1899. XI. 11); *A rozsályi malom*. 100 arannyal jutalm. népszínm. (bemut. Népszín. 1902. IV. 12).

LAJOS ELEMÉR, dr. jur., hírlapíró, szül. Egyeken (Hajdu vm.) 1880. jan. 12-én, megh. Bpen 1939. okt. 27-én. — 1910. VI. 1. óta a *Morsz.* c. lap gazd. rovatának szerkesztője s a lap kiadója volt.

LENGYEL GYULA (borsovai), ref. lelkész, szül. Rimaszombatban 1879. aug. 27-én, megh. Szendrőládon 1939 decemberében. — Középiszkoláit Rimaszombatban, a teológiát Sárospatakon végezte s közben egy évig bölcsész-hallgató volt Kolozsvárt. Pályáját, mint s.-lelkész Sajólászlófalván kezdette, azután Szendrőn és Ládnessenyőn volt h., Kondón és 1908-tól Szendrőládon r. lelkész. — 1913 óta népies novelláival több pályadíjat nyert. — Elbeszélései és tárcái: *Alkotmány* (1917/8), *Arad és Vid.*, *Aradi Közl.* (1912/3), *B. Hírl.* (1916/8), *Debr. Függetl. Ujs.* (1914/6), *Dobsina és Vid.*, *Elet, Függetl. Morsz.*, *Gömöri Hírl.*, *Gömör-Kishont*, *Ker. Család*, miskolci *M. Jövő*, *Miskolci Napló* (1913/8), *Nagyváradai Napló*, *Nemzet*, *P. Hírl.* (1914/5), *P. Napló*, *Reggeli Hírl.*, *Téli Ujs.*, *Temesv. Hírl.*, *Új Idők*. kolozsv. *Ujs.* (1913) stb. — Munkái: *Imádkozzunk szereteteinkért*. Imák. Miskolc. 1914. — *A falu cselédje és egyebek*. Novellák. U. o., 1914. (2 kiadást ért.) — *A világos ablak*. (Koszorú, 198.) Bp., [1914]. — *A hazai föld*. (U. o., 217.) U. o., [1915]. — *Agyúfüst alatt*. Elbek. Miskolc, 1915. — *Imák a betegágyon*. U. o., 1915. — *Parasztosan*. Népszínm. 3 felv. Rozsnyó, 1922. (A Felvidéken gyakran előadták.) — *A két Lukács*. Elbek. (Tahitótfalu, 1927.) — *Mendikás Jóska*. Diákrege. (A M. Jövő Regényei. 5.) Miskolc, 1928. — *Magyar esetek*. Elbek. (Népparát. VIII : 4.) (Bp., 1938).

OROSZLANY GABOR, hírlapíró, megh. Békéscsábán 1939. okt. 19-én (tem. n.), 60 éves korában. — Pályáját ügylátszik Marosvásárhelyen kezdette, ahol 1901. jelent meg egy regénye. 1906 máj.—jún. Szabadkán szerk. a

Tulipán c. lapot, utóbb ismét Marosvásárhelyen működött, ahol 1907. V. 12—IX. 29. a *Parázs* c. élc lap, 1910. V. 12—IX. 23. pedig a *Közélet* szerkesztője volt. Az 1914/8. háborúban a m. k. 24. h. gy. ezr. kötelekében mint népfőlkelő főhadnagy hét hónapot töltött az orosz fronton, majd hadtápszolgálatot teljesített Bukovinában. 1917. VII. a katonai szolgálat alól felmentették s a nagyszebeni m. k. határrendőrséghez kinevezték felügyelővé. Itt 1918. IX. 17.—XI. 24-ig a *Nagyszebeni Reggeli Ujs.* szerkesztője volt. Az 1918-i megszállás után az Alföld különböző városaiban hírlapíróskodott. Így 1920. III. 28—1921. I. 6-ig a *Nagykünság*, 1922. XI. 7—1923. VII. 14-ig a *Kecsekeméti Friss Ujs.*, majd a *Gyula* c. lap és 1925. VIII. 2—VIII. 23. egyúttal a gyulai *Rakéta* c. élc lap szerkesztője volt. Később Békéscsabára került, ahol 1930. VI. 22—1932. VI. 14-ig és 1938. XII. 13-tól haláláig a *Békésm. Közl.* s közben 1932. III. 21-től a *Csabai Hétfő*, majd 1932. VI. 26-ától az abból alakult *M. Alföld* szerkesztője is volt. — Szépirod. munkái: *Beteg lelkek.* Reg. Marosvásárhely, 1901. — *Erdélyi újságírók almanachja.* Szerk. u. o., 1913. — *Vércseppek.* (Novellák.) Békéscsaba, 1935. — A *Szính. Élet* (1924:41. sz.) híradása szerint, melyben egyébként neve Oroszlaynak van elírva, ekkor sajtó alatt volt Gyulán *Polgármester úr* c. kötete, ez azonban a M. N. Múzeumban nincs meg.

RÓNAY KAROLY, dr. jur., ny. képviselőházi tanácsos, szül. Pesten 1863-ban, megh. Bpen 1939. dec. 20-án, villamos baleset következtében. — 1889-ben lépett az országgyűlési gyorsiroda szolgálatába. Szerkesztette a *B. Gyorsíró*t, a *Pestvármegyét* és a *Gyorsírási Lapok*-at, tudósítója volt a *Frankfurter Zeitung*- és a *Hamburger Nachrichten*-nek.

SARKÓZY ISTVÁN, a Hitelbank tisztviselője, megh. Bpen 1939. októberében 56 éves korában. — Talán az ő novellái: *Orsz.-Vil.* (1908/9), és *A Polgár* (1909/10), közgazd. cikkei: *P. Hirl.* (1908, 11/2), *Úttörő* (1911/13), *Morsz.* (1912), *M. Hirl.* (1913), *Világ* (1913/14, 16), *XX. Sz.* (1917/19).

SCHAFFER KAROLY, dr. med., ny. egyet. ny. r. tanár, a M. Tud. Akadémia t. tagja, szül. Bécsben 1864. szept. 7-én, megh. Bpen 1939. okt. 15-én. — R. k. A m. irodalomtörténetet érdeklő tanulmányai: *M. Szele* (1933. Gr. Széchenyi István idegvilága orvos-lélektani szempontból; 1934. Tehetség, agyvelő, lán gész; 1935. Az idős Széchenyi István idegrendszere; Bolyai Farkas idegvilágáról; 1937. Széchenyi István férfikorának lelki képe; Vörösmarty, a nagytehetségű ember lelki egyensúlya), *B. Szele* (1934. Széchenyi Döblingben), *Orv. Hetil.* (1934. Filozófiai kérdés-e a zseni?, 1936. Bolyai János idegvilágáról), *A természettudományok elemei* (Bp., 1938. A lán gész).

SÖRÖS BÉLA, ref. lelkész, megh. Losoncon 1939. okt. 5-én (tem. n.). Egy ideig a bpti gyűjtőfogház lelkésze volt, majd r. lelkész Losoncon. — Versei: *Mustármag* (1903/5).

TAMEDLY MIHALY, dr. phil., kir. tanker. főigazgató, szül. Bpen 1884. okt. 4-én, megh. Kassán 1939. okt. 13-án. — Ref. 1911—26. a bécsi Theresianum tanára s rövid ideig a Coll. Hung. igazgatóhelyettese, 1926—35. a berlini Coll. Hung. igazgatója, majd a miskolci és 1939. a kassai kir. tankerület főigazgatója volt. Fiatal korában úszóbajnok volt. — Versei és novellái részben Csaba Ferenc, Zágon Ferenc és Zágon M. álneveken 1902-től kül. bpi lapokban és folyóiratokban. Mint sportíró is föllépett. — Munkái: *Harangjáték.* Versek. Bp., 1908. (Csaba Ferenc álneven). — *Úszás.* (Nemz.

Sport Ktára, 2.) U. o., 1910. — *Egy vén sportróka emlékiratai*. U. o., [1912]. — *Igaz Sámuel és a Hébe*. U. o., 1917. — *Oberon*. Írta Kristoph Martin Wieland. U. o., 1922.

TÖRÖK JENŐ ENDRE, főszerkesztő, közgazdasági író, megh. Bpen 1939. nov. 17-én (tem. n.) 65 éves korában. — Cikkei 1900 óta nagyváradi és bpi lapokban.

WALTON RÓBERT, ny. áll. gimn. tanár, szül. Désen (Szolnok-Doboka vm) 1874-ben, megh. Bpen 1939. nov. 19-én. — R. k. Mint m.-ném. szakos tanár 1897—1931. működött Szatmárt, Szamosújvárt s végül a bpi Berzsényi-gimn.-ban. — Tárcái: kolozsv. *Ellenzék* (1896), nagyváradi *Tiszántúl* (1896/7), *szatmári kat. gimn. értes.* (1900. Vörösmarty drámáiról). — Munkája: *Vörösmarty Mihály, mint drámaíró*. (Egyet. Ktár, 105). Győr, 1898 G. P.

Társasági ügyek.

Jegyzőkönyv

a Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1939. évi december hó 9-én tartott felolvasó üléséről.

Elnök: Pintér Jenő.

Titkár: Brisits Frigyes.

T á r g y:

Gábor Ignác: Az alexandrinus átalakulása Gyöngyösitől Arany Jánosig.
Clauser Mihály: Báró Orczy Lőrinc „Társaságai“.

Jegyzőkönyv

a Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1939. évi december hó 9-én tartott választmányi üléséről.

Elnök: Pintér Jenő.

Titkár: Brisits Frigyes.

Az elnök felkérésére a pénztáros kedvező jelentést tesz a Társaság anyagi helyzetéről. Az elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Kozocsa Sándor és Edes Jenő választmányi tagokat kéri fel s az ülést bezárja.

Jegyzőkönyv

a Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1940. évi január hó 13-án tartott választmányi üléséről.

Elnök: Pintér Jenő.

Titkár: Brisits Frigyes.

Az elnök bejelenti, hogy a választmányi ülést követő közgyűlés megválasztja a választmánynak harmadolás alá eső részét. Új választmányi tag: Solt Andor.

A titkári és pénztárosi jelentés után a jegyzőkönyv hitelesítésére Agárdi László és Édes Jenő választmányi tagokat kéri fel s ezután az ülést bezárja.

Jegyzőkönyv

a Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1940. évi január hó 13-án tartott közgyűléséről.

Jelen vannak: Pintér Jenő elnök, Szász Károly, Viszota Gyula, Zlinszky Aladár alelnökök, Brisits Frigyes titkár, a Társaság tisztviselői, választmányi tagjai, rendes tagjai (72) és nagyszámú közönség.

1. Zlinszky Aladár alelnök megnyitó beszédet mond.

2. Az elnöki megnyitó után Brisits Frigyes titkár jelentésében Badics Ferenc néhai választmányi tagtársunk emlékének adózott. Majd beszámolt a Társaság életének főbb mozzanatairól: a felolvasóületekről és az elhunyt tagokról. Indítványozza, hogy a Társaság fejezze ki köszönetét a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak a folyósított államegélyért, továbbá a M. Tud. Akadémiának és Voinovits Géza főtítkár úrnak az ülésterem állandó átengedéséért. Előterjeszti a megújításra kerülő választmányi tagok névsorát. Új választmányi tag: Solt Andor.

A közgyűlés a javaslatokat egyhangúlag elfogadja.

3. Oberle József ellenőr a maga és számvizsgálóbizottság nevében felolvassa a Társaság könyveinek s pénztárának felülvizsgálásáról szóló jelentését s javasolja, hogy a közgyűlés Regényi Sándor pénztárosnak az 1939. évre vonatkozólag adja meg a felmentést s fogadja el az 1940. évi költségvetést, s a pénztárosnak munkájáért fejezze ki köszönetét.

A közgyűlés így határoz.

4. Az elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Agárdi László és Édes Jenő választmányi tagokat kéri fel.

Magyar Irodalomtörténeti Társaság, Budapest.

Ellenőri jelentés az 1939. évről.

I. Alulírt napon megvizsgáltuk a Magyar Irodalomtörténeti Társaság számadásait az 1939. év január hó 1-től 1939. évi december hó 31-ig terjedő időszakról. (A Pénztári Könyvet, a Zárószámadást, a Vagyonmérleget, a tartalék tőke könyvét és a költségvetési előirányzatot az 1940. évről.) Azt találtuk, hogy az 1939. év december hó 31-én a bevételek összege 6445 pengő 29 fillér, a kiadások összege 4968 pengő 31 fillér s így az 1939. év december hó 31-én a készpénzmaradvány 1476 pengő 98 fillér.

II. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság vagyona 1939. évi december hó 31-én 2530 pengő 28 fillér. (Ebből készpénzmaradvány 1476 pengő 98 fillér; alapítótagok díjai 998 pengő 86 fillér; hadikölcsönkötvények árfolyamértéke 6 pengő 44 fillér. Magyar Tudományos Társulatok Sajtóvállalata Részvénytársaság 13.959. és 13.960. számú részvényeinek névértéke 40 pengő.)

III. A számadások részletes megvizsgálásából meggyőződünk arról, hogy a pénztár kezelése rendben van. Javasoljuk, hogy a közgyűlés Regényi

Sándor pénztáros úrnak, az 1939. január 1-től december hó 31-ig terjedő időre a felmentést adja meg és működéséért fejezze ki köszönetét.

Budapest, 1940. évi január hó 1-én.

Oberle József s. k.,
ellenőr.

Regényi Sándor s. k.,
pénztáros.

Sebestyén János s. k.,
a számvizsgáló biz. tagjai.

Dr. Mizich Lajos s. k.,

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság költségvetési előirányzata az 1940. évre.

Várható bevételek:

Áthozat 1939-ről	1476-98 P
Tagdíjakból	1250— „
Előfizetésekből	3350— „
Allamsegélyből	350— „
Kamatokból	23-02 „
	Összesen: 6450— P

Várható kiadások:

A folyóirat nyomdaköltségeire	2200— P
A folyóirat írói díjaira	1000— „
Tisztviselők tiszteletdíjaira	800— „
Segédszemélyzet jutalomdíjaira	200— „
Hírlapok előfizetési díjaira	260— „
Sajtókamarai tagdíjra	60— „
Egyéb kiadásokra	350— „
Átvitel 1940-re	1580— „
	Összesen: 6450— P

Budapest, 1940. évi január hó 1-én.

Oberle József s. k.,
ellenőr.

Regényi Sándor s. k.,
pénztáros.